

فردستان و فرادستان در هندوستان

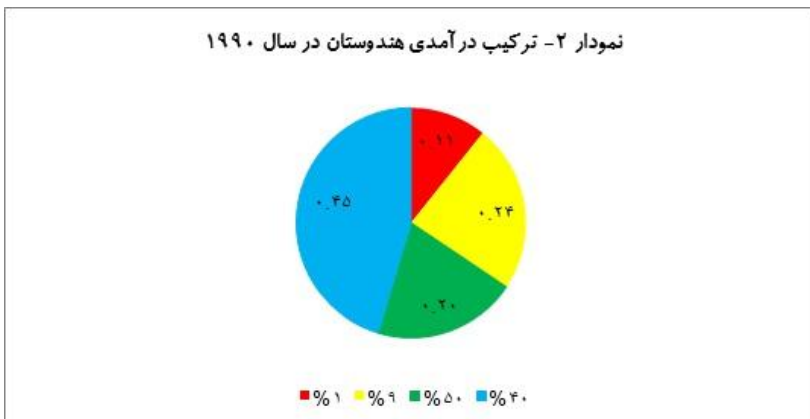
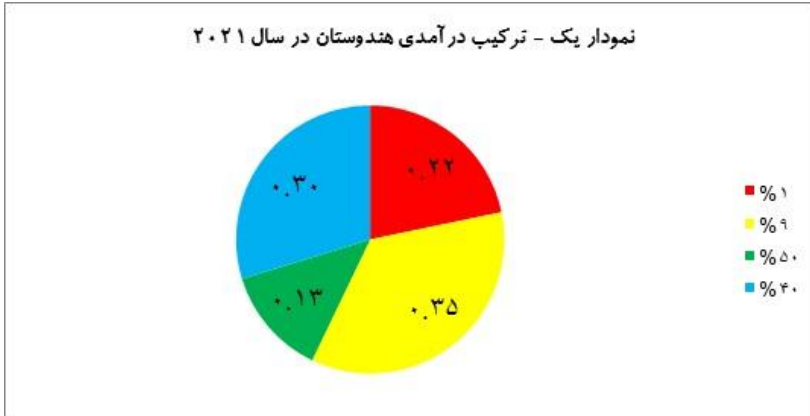
احمد سيف

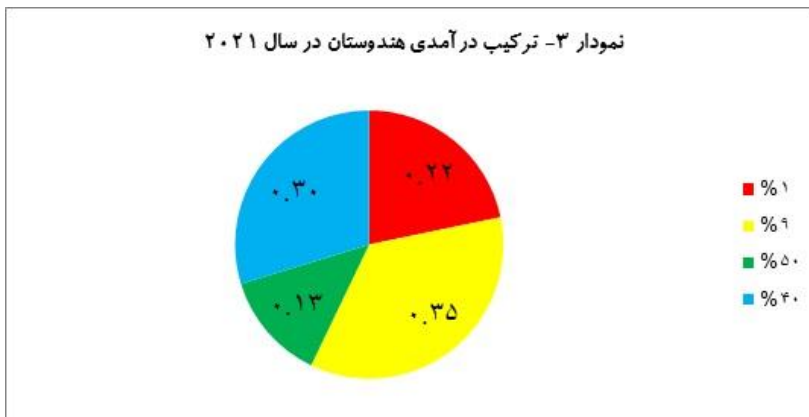
در ادامه‌ی بررسی‌های مشابه که تاکنون خوانده‌اید در این یادداشت می‌خواهم اندکی درباره‌ی وضعیت توزیع درآمد در هندوستان بنویسم. این که هندوستان در گذشته‌های دور چه بود در این یادداشت مد نظر من نیست همان‌طور که در دیگر یادداشت‌ها به تاریخ کشورها نپرداخته‌ام. به‌اشاره می‌گذرم که در ۱۹۴۷ با قانونی که در پارلمان بریتانیا گذشت، مستعمرات آن کشور در آسیا، در شبه‌قاره‌ی هند، به دو کشور هندوستان و پاکستان تقسیم شد که پاکستان عمدتاً مسلمان‌نشین و شامل دو بخش شرقی و غربی بود. بخش شرقی پاکستان مدتی بعد به‌صورت بنگلادش درآمد. از زمان کسب استقلال تا ۱۹۹۱ دولت هندوستان عمدتاً به‌صورت یک دولت مداخله‌گر عمل می‌کرد ولی در آن سال بحران جدی در تراز پرداخت‌ها باعث شد تا جهت‌گیری سیاست‌پردازی اقتصادی در هندوستان تغییر کند و از مداخلات دولت در اقتصاد کاسته شود. در سال ۱۹۹۵ هند به سازمان تجارت جهانی پیوست و خبر داریم که در بیست سال گذشته با متوسط رشد سالانه ۵.۸ درصد یکی از بالاترین نرخ‌های رشد در اقتصاد جهان را دارد. شمار کارگران بخش صنعت که ۵۲۲ میلیون نفر است، پس از چین از نظر مقیاس دومین میزان در جهان است و تقسیم بخش‌های سه‌گانه‌ی اقتصاد از نظر سهمی که در تولید ارزش دارند هم به این قرار است که حدود ۵۶ درصد در بخش خدمات صورت می‌گیرد و ۲۶ درصد در بخش صنعت و بخش کشاورزی هم ۱۸ درصد سهم دارد.

با توجه به رشد قابل توجه اقتصاد هندوستان، پرسش این است که برسر توزیع درآمد در این سال‌ها چه آمده است؟ برای شروع بحث توجه شما را به سه نمودار دایره‌ای جلب می‌کنم که وضع را در سه مقطع زمانی مختلف

نشان می‌دهد. اولی تقسیم ارزش تولید شده در اقتصاد هندوستان را در سال ۱۹۵۱ نشان می‌دهد. نمودار بعدی نمایانگر وضعیت در سال ۱۹۹۱ است که در کل در مقایسه با وضعیت اولیه تغییر چندانی نکرده است.

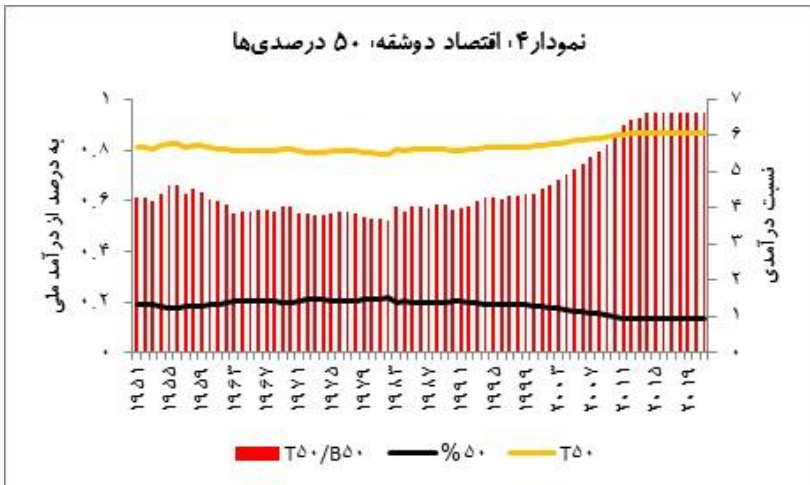

اما در نمودار سوم برای سال ۲۰۲۱ شاهد هستیم که تغییر سیاست چه پی‌آمدهایی داشته است.

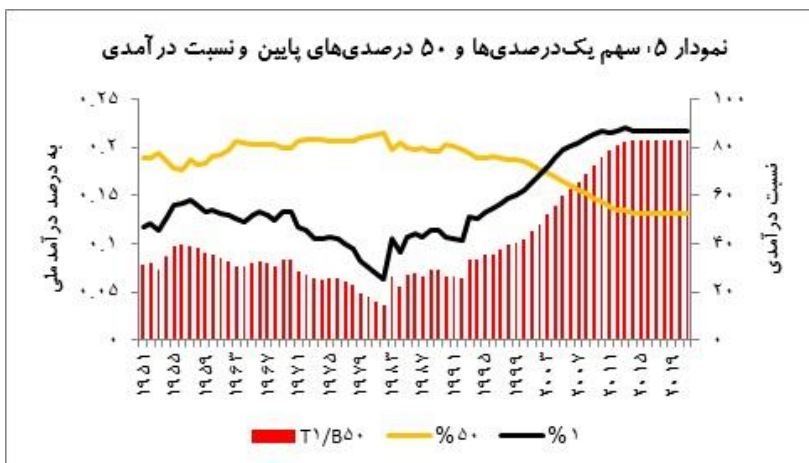
تفاوت زیادی نمی‌کند اگر وضعیت در سال ۲۰۲۱ را با ۱۹۹۰ یا حتی ۱۹۵۱ مقایسه کنیم در هر حال مشاهده می‌کنید که سهم یک‌درصدی‌ها از درآمد ملی در این فاصله دو برابر شده و از ۱۱ درصد به ۲۲ درصد رسیده است. ۹ درصد بعدی در میان ثروتمندان هم سهم‌شان از ۲۴ درصد درآمد ملی به ۳۵ درصد رسید ولی ۴۰ درصد میانی و ۵۰ درصد پایینی سهم‌شان کاهش یافته است. وقتی این دو بخش را با هم در نظر بگیریم روشن می‌شود که سهم‌شان که در سال ۱۹۹۰ معادل ۶۵ درصد درآمد ملی بود با ۲۲ درصد کاهش به ۴۳ درصد رسید. از بطن همین آمار نکات دیگری هم روشن می‌شود. اولین نکته این که سهم ده درصدی‌ها از سهم ۹۰ درصد جمعیت فزونی گرفته است. وقتی برای سال ۱۹۹۰ همین دو بخش جمعیت را در نظر می‌گیریم ۳۵ درصد سهم ده درصدی‌ها و ۶۵ درصد هم سهم ۹۰ درصد پایینی بود ولی در سال ۲۰۲۱ این وضع به این صورت درآمد که سهم ده درصدی‌ها به ۵۷ درصد از درآمد ملی افزایش یافت و سهم ۹۰ درصدی‌ها هم با ۲۲ درصد کاهش به ۴۳ درصد رسید.

همانند دیگر یادداشت‌ها اجازه بدهید تا بررسی‌ام را از اقتصاد دوشقه هندوستان پی بگیرم. منظورم از اقتصاد دو شقه هم مقایسه‌ی سهم‌بری ۵۰ درصدی‌ها در یک اقتصاد است. نمودار بعدی وضع را در طول این مدت نشان می‌دهد که اگرچه در سال‌های دهه‌ی ۱۹۵۰ شاهد اندکی افزایش در سهم ۵۰ درصدی‌های پایین بودیم ولی این روند افزایشی متوقف شده و به صورت یک روند کاهنده درآمد که در سال‌های اخیر خود را به صورت افزایش در نسبت درآمدی- یعنی متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌های بالا و پایین در هندوستان نشان می‌دهد که روی محور دست راست اندازه‌گیری می‌شود. در سال ۱۹۵۱ این نسبت حدوداً ۴ برابر بود ولی در سال ۲۰۲۱ این نسبت به حدود ۷ برابر رسید.

اندکی مشخص‌تر ببینیم برسر سهم یک‌درصدی‌ها در این سال‌ها چه آمده است.

پیش‌تر به‌اشاره‌گفتم که سهم یک‌درصدی‌ها در طول این دوره دو برابر شده است ولی مقایسه‌ی این تغییرات با تغییرات در سهم ۵۰ درصدی‌ها جالب است.

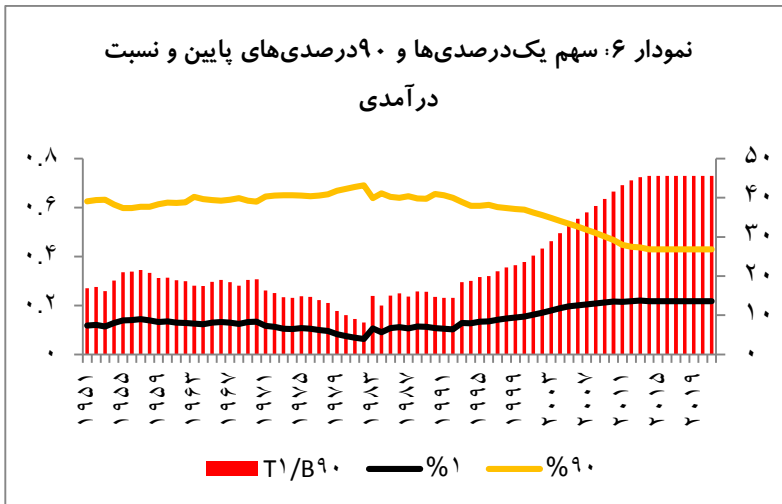

به گمان من پی‌آمدهای تغییر سیاست‌پردازی اقتصادی در هندوستان را در این نمودار مشاهده می‌کنید. منحنی سیاه‌رنگ تغییر در سهم‌بری یک‌درصدی‌ها را نشان می‌دهد که همان‌گونه که مشاهده می‌کنید تقریباً به شکل حرف یو در انگلیسی است که یعنی به نظر می‌رسد در کل این مدت به دو دوره تقسیم شده است. در دوره‌ی اول از ۱۹۵۱ تا اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰ این روند کاهنده بود و بعد روند افزایشی آغاز شد. اگرچه در دو سه سال اخیر به‌نوعی ثبات رسیده است، ولی در مقایسه با نیمه‌ی اول افزایش قابل توجهی نشان می‌دهد. روندی کاملاً معکوس با این روند را در پیوند با

سه‌م‌بری ۵۰ درصدی‌ها مشاهده می‌کنیم. در سال ۱۹۵۱ سه‌م‌شان حدود ۲۰ درصد از درآمد ملی بود ولی در سال ۲۰۲۱ این میزان به حدود ۱۳ درصد کاهش یافت. اگر چه کاهشی از ۲۰ درصد به ۱۳ درصد ممکن است به نظر قابل توجه نیاید ولی توجه دارید که ۵۰ درصدی‌ها حدوداً یک سوم سه‌م خود از درآمد ملی را از دست داده‌اند. از همین رو، روی نمودار ستونی قرمز رنگ که روی محور دست راست اندازه‌گیری می‌شود مشاهده می‌کنید که این نسبت که در سال ۱۹۸۲ کم‌تر از ۱۵ برابر بود در سال ۲۰۲۱ بیش از ۸۲ برابر شد.

وقتی به تغییرات در سه‌م‌بری ۹۰ درصدی‌ها نگاه می‌کنیم شاهد تغییراتی به همین شکل هستیم.

به نظر شاید تکراری بیاید ولی این واقعیت را باید گفت که با همه‌ی تفاوت‌هایی که این کشورهای مختلف دارند ولی اجرای سیاست‌های اقتصادی نولیبرالی در این کشورها با بیش‌وکم تفاوتی پی‌آمدهای مشابهی تولید کرده و توزیع درآمد در همه‌ی کشورها نابرابرتر شده است.

در این جا هم مشاهده می‌کنید که در سال ۱۹۵۱ سهم ۹۰ درصدی‌ها از درآمد ملی بیش از ۶۰ درصد بود ولی در سال ۲۰۲۱ به حدود ۴۰ درصد کاهش یافت. جریان افزایش سهم یک‌درصدی‌ها را هم که پیش‌تر بیان کرده بودیم. نسبت درآمدی یعنی متوسط درآمد یک‌درصدی‌ها که در سال ۱۹۵۱ حدوداً ۱۷ برابر متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌ها بود به ۱۱ برابر در سال ۱۹۸۲ کاهش یافت ولی در پی آمد تغییراتی که در این نمودار مشاهده می‌شود در سال ۲۰۲۱ به ۴۶ برابر افزایش یافت.

با استفاده از آمارهایی که درباره‌ی تولید ناخالص داخلی هندوستان داریم کوشیدیم برای درک بهتر نسبت درآمدی تخمینی از میزان درآمد هم به دست بدهیم. بر اساس برآوردهایی که انجام داده‌ام متوسط درآمد یک‌درصدی‌ها در سال ۱۹۸۰ اندکی بیش‌تر از ۲۰۳۶ دلار در سال بود در حالی که متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌ها هم اندکی کمتر از ۱۱۵ دلار در سال می‌شد. در سال ۲۰۰۷، متوسط درآمد یک‌درصدی‌ها در این فاصله بیش از ده برابر افزایش یافت و به ۲۱۰۸۹ دلار رسید در حالی که متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌ها هم با کم‌تر از ۳ برابر افزایش به ۳۲۲ دلار در سال افزایش یافت. سرانجام وقتی به سال ۲۰۲۱ می‌رسیم متوسط درآمد یک‌درصدی‌ها حدود دو برابر می‌شود و به ۴۱۸۸۵ دلار در سال می‌رسد در حالی که متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌ها با افزایشی کم‌تر از ۲ برابر به ۵۰۶ دلار در سال افزایش می‌یابد. گفتنی است که براساس اطلاعات آماری موجود اقتصاد هندوستان در فاصله‌ی ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۱ حدود ۱۴ برابر رشد کرده است. در طول این فاصله متوسط درآمد یک‌درصدی‌ها ۲۱ برابر شد در حالی که میزان رشد متوسط درآمد ۵۰ درصدی‌های پایین تنها ۴ برابر

بود به همین دلیل وقتی به شکاف درآمدی بین یک درصدی‌ها و ۵۰ درصدی‌ها نگاه می‌کنیم در سال ۱۹۸۰ شکاف درآمدی اندکی بیشتر از ۱۹۲۰ دلار در سال بود ولی در سال ۲۰۲۱ این شکاف بین متوسط درآمد یک درصدی‌ها و ۵۰ درصدی‌های پایین به بیش از ۴۱۳۷۹ دلار رسید. به سخن دیگر، این شکاف درآمدی هم در طول این سال‌ها حدود ۲۲ برابر افزایش یافت.